

Nieuwsbrief
Jaargang
10

Nummer
31

oktober 2018

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Brugge, 20 okt. 2018

Beste Kunstvriend,

Was u ook verrast om zoveel personen te kunnen ontmoeten in de loop van ons In Memoriam-programma? Zowel tijdens de viering in de sfeervol gerestaureerde Kathedraal als in het Meersenhuis op 17 maart te Brugge. Eveneens bij de opening van de twee Joe English-tentoonstellingen, op 2 april te Diksmuide en 13 april te Veurne. Honderd jaar na zijn overlijden herdachten wij Joe en de IJzerfrontsoldaten tijdens het Requiemconcert met oorlogspoëzie op 27 augustus te Veurne. Om op 1 september af te sluiten met een serene bloemenhulde bij het IJzermemoriaal, op de plaats waar Joe begraven ligt samen met zijn frontmakkers. Wat was en is de diepere betekenis van deze samenkomsten? Is het onze onderlinge verbondenheid door de herinnering aan onze dierbare overledenen? In het rapport van de Unesco vindt men dat de herdenkingen van WO I *"te veel oorlog, te veel decorum, te weinig inhoud, te weinig bezinning bevatten"*. U die bij één van onze herdenkingen aanwezig was weet wel beter.

Het is dan ook passend dat wij DANK zeggen aan allen die ons hierbij hebben gesteund. Opdat wij niemand zouden vergeten noemen wij vooral de verenigingen en instanties met wie wij in goede verstandhouding mochten samenwerken. Min of meer chronologisch zijn dat: de medewerkers en leden van VOS-Vlaamse vredesvereniging – de Kerkgemeenschap van Sint-Salvators, Brugge – het Sint-Donaaskoor uit Brugge – de stedelijke dienst van Toerisme en cultuur, Veurne – het College van Veurne – het Renaissancekoor Audite Silete uit Veurne – het Museum aan de IJzer – en het Sint-Niklaaskoor uit Diksmuide. En onze vele kunstvrienden van vzw Joe English, kunstschilder. Het geeft energie om ons studiewerk verder te zetten. Om leven en werk van Joe English en Elisa Goedemé te actualiseren en met u te mogen delen.

Piet De Baere en Co English

Colofon
Verantwoordelijke uitgever:
Joe English, Kunstschilder vzw
Vuldersreitje 2 - 8000 Brugge
www.joe-english-kunstschilder.be
secretariaat :
Adm. Ronarchstraat 5 – 8600 Diksmuide
e-mail: co.english2@gmail.com

In dit nummer

Beste Kunstvriend p.1
In Memoriam Joe English
en de IJzerfrontsoldaten p.2
Twee kunstalbums door Samuël De Vriendt p.4
Tentoonstellingen, Diksmuide en Veurne p.6
Vrienden van de vzw. J.E. p.8

In Memoriam Joe English en de IJzerfrontsoldaten

Op zaterdag 1 september 2018 herdachten wij Joe English met de familie en vele vrienden in de begraafplaats bij de Pax-poort te Diksmuide. Onder een stralende zon in de schaduw van de ruïne van de eerste IJzertoren in de IJzervlakte. Tussen het witte heldenhuldekruis en de tientallen zerkjes voor al de jonge mannen die tijdens de wrede oorlog overleden. Dag op dag 100 jaar geleden stierf Joe in Vinkem, 36 jaar en in de bloei van zijn leven. Twee maanden eerder was zijn vader eveneens onverwacht overleden in Adegem. Zijn echtgenote Elisa Goedemé en zijn twee kinderen in Brugge, zijn vele vrienden in Vlaanderen en hun kinderen en kleinkinderen zouden Joe nooit vergeten. Ontroerd zongen wij met het Sint-Niklaaskoor Vlaamse en Ierse liederen om Joe en zijn makkers te herdenken. Aandachtig luisterden wij naar de zingevende toespraken namens de Vlaamse vredesvereniging VOS en het IJzerbedevaartcomité. Namens de nakomelingen van de families English en Goedemé verwoordde Sam Vanoverschelde, de achterkleinzoon van Joe en Elisa, hoe het komt dat Joe voor ons in de toekomst nog een verbindende betekenis zal behouden. Waarom hij een man was om nooit te vergeten. (PDB)

Toespraak Sam Vanoverschelde op 1 september 2018

Beste vrienden en familieleden

Honderd jaar geleden stierf, hier nog geen twintig kilometer vandaan een vader, grootvader, overgrootvader en ondertussen al over-over-overgrootvader. Honderd jaar later en vijf generaties verder kan ik al geen exact getal meer kleven op het aantal nazaten. Je verliest al gauw één en ander uit het oog. Zelfs korte afstanden worden soms ver. Je kiest er niet altijd voor om dingen te vergeten of uit het oog te verliezen. De geschiedenis zorgt daar vanzelf wel voor.

Toen we tien jaar geleden aan een project begonnen om onze voorvader te herdenken en te eren was dat in de volle overtuiging dat het mensen zou samenbrengen, verbinden. En dat heeft het zeker gedaan. We zijn hier onder vrienden: nieuwe vrienden, verre famile is weer opgedoken, een breed netwerk heeft zich rond de vzw Joe English, Kunstschilder ontwikkeld.

Tien jaar verder zijn we ook tien jaar wijzer. Je kan nog zo hard je best doen: de geschiedenis laat zich niet manipuleren, maar je kan er verdraaid veel uit leren. Tien jaar geleden moesten we inzien dat wat ons werd overgeleverd niet altijd overeen kwam met de historische inzichten die ons werden voorgeschoteld. Dat is even schrikken, maar maakt je uiteindelijk nederig, meer begrijpend, meer empathisch, een vollere mens...

De dood van Joe, honderd jaar geleden zette dat proces in gang. Het verdriet van Elisa, en al zij die achter bleven na die vreselijke oorlog. (Daels, De Pillecyn, De Landstheer, Dambre, etc) Dat werd eerst woede en frustratie, maar ook de motor voor engagement en strijdvaardigheid. Voor een eerlijker maatschappij, voor een betere wereld. Joe werd een symbool voor velen en omdat velen zijn verhaal wilden uitdragen is hij ook eigendom van velen geworden. En voor je het wist was Joe, hoewel nooit een tafelspringer, dat getuigden toch velen, de vaandeldrager van iets veel groter, logger en soms ook gevaarlijker geworden. Ook dat hebben we als familie moeten leren en leren dragen.

Overlevering en geschiedenis, het zijn twee krachten die elkaar afstoten en aantrekken. Dat schuurt lekker weg, tegen elkaar aan, dat wringt en wroet, zoekt soms de snelste weg bergaf maar gaat daardoor evengoed tuimelen en struikelen. Want tot op vandaag blijf Joe, als symbool, de inzet van machtsspelletjes. Ook nu nog dus, honderd jaar later blijft iemands onfortuinlijke dood, de inzet van een spel van geven en nemen, van wikken en wegen.

Ik vind dat fantastisch: grenzen opzoeken is nu eenmaal een bron voor creativiteit. Dat heb ik hier de voorbije jaren ook mogen presenteren. Maar ik besef evengoed dat het voor velen echt niet hoeft: altijd maar controverse zoeken. Ook dat zouden we daaruit moeten leren. Ook dat moet je leren erkennen en waarderen. Want wat heb ik hier, met een fractie van zijn ros DNA en wat vage karaktertrekken die misschien ook de zijne zouden kunnen zijn, eigenlijk te vertellen of te verdedigen? In tijden van *fake news*, waar de wetenschap in vraag wordt gesteld en waar we zelfs beseffen dat we onze planeet flink naar de verdoemnis aan het helpen zijn, is die blinde darmontsteking honderd jaar geleden een futiel fait divers, zoals een Brussels burgemeester het zou uitdrukken.
Maar dat fait divers werd een symbool. En het gaat ook niet om die gebeurtenis *an sich*, wel om de honderd jaar ontwikkeling die er voor zorgde dat het een symbool werd, die er voor zorgde dat we hier staan, dat we hier hebben geleefd en geleerd, gelachen en geweend, gevloekt en gezalfd. Om dat wat de Vossen van Jozef Verduyn, de gangmaker van heldenhulde, en Joe, de stille achter de schermen, destijds hebben gewild en hier achter ons in vier talen geschreven staat.

Daarom sta ik hier, in volle overtuiging dat - wat er daarnaast ook allemaal geschreven en gedacht wordt - dat, als er één iets duidelijk wordt uit de nalatenschap die we als familie hebben gekregen, dit het enige is wat mijn overgrootvader uiteindelijk zou hebben gewild: *No more war. Plus jamais de guerre. Nie wieder krieg. Nooit meer oorlog.*

Een serene bloemenhulde

Karel Uyttersprot, bestuurslid van VOS, heette allen welkom en leidde de bloemenhulde. De toespraak van Raf Praet verscheen reeds in het tijdschrift van VOS, sept.jrg.100, nr. 9. De toespraak van Jan Bockaert namens Aan den IJzer zal in onze volgende nieuwsbrief nr. 32 opgenomen worden. Er zijn nog enkele brochures te verkrijgen van het gelegenheids-programma met de liederen die gezongen werden bij deze herdenking. In de VOS, oktober nr. 10, kan men de serene sfeer van de bloemenhulde herbeleven dank zij de fotoreportage van Lambert en Linda Derenette (PhotographicArt.)

Twee kunstalbums met schetsen van Samuël De Vriendt (1884-1976)

Het eerste kunstalbum betreft een één-talig Franse uitgave: **“Invalides de la Guerre. Croquis par Samuël De Vriendt”**. Uitgegeven door het Institut de rééducation professionelle de Woluwe-St.-Pierre, fondé en 1915 par Madame la comtesse Jean De Merode.,1923, 34x42cm.

Reeds in 1915, tijdens de Duitse bezetting, werd in Sint-Pieters-Woluwe *‘op een prachtige locatie het Instituut voor de professionele heropvoeding der oorlogsinvalieden opgericht’*. Toen de werking van “l’Ecole Nationale Belge des Mutilés” te Port-Villez in Frankrijk werd stopgezet na de wapenstilstand, werd dit revalidatie-project van de Belgische soldaten te Woluwe verder gezet. In dit kunstalbum over de oorlogs-invalieden geeft Samuël De Vriendt zijn laatste schets nr.14, een jongeman die zijn rechterarm verloor, als titel: **“Après ?”**. *‘Het is niet voldoende dat de Natie zijn erkentelijkheid betoont. Het zou hen de indruk geven dat zij enkel ten laste zijn van het Vaderland die zij zo bereidwillig hebben gediend’*. Vandaar het belang van de herscholing en integratie van deze verminkte militairen.

Het album bevat 14 schetsen van militairen met fysieke beperkingen en benadrukken de mogelijkheden tot her-opleiding van deze gekwetste oorlogsslachtoffers. De eerste tekening is de iconische voorstelling van een militair met twee krukken die zijn linker been verloor (I) . Na het portret van een militair (II) volgen schetsen waarbij enerzijds de handicap wordt afgebeeld en anderzijds door welk beroep dit kan gecompenseerd worden. In de bibliotheek (III) schilderen op porselein(IV) leren tekenen met de linkerhand (V) in de klas (VI) het plaatsen van enten op struiken en bomen(VII) het planten van groenten en bloemen(VIII) de draadloze telefonie (tsf. IX) de mechanicus (X) de uurwerkhersteller(XI) de schoenmaker die zelf een houten been heeft(XII) de kleermaker in hurkzit op één been boven op de werktafel(XIII).

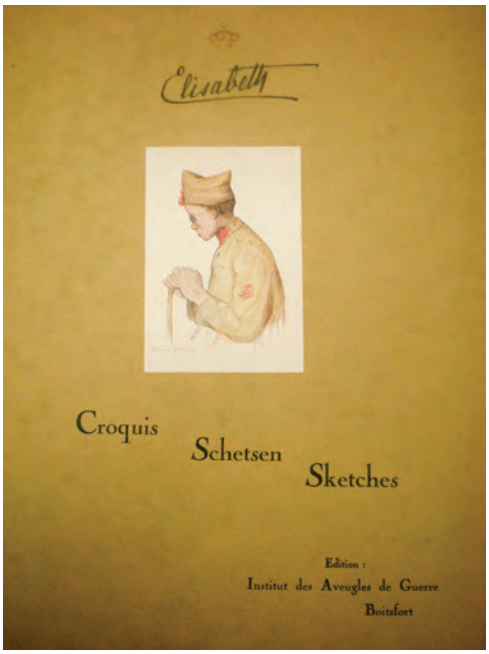

Oorlogsblinden. Aveugles de la guerre Croquis, schetsen, sketches, 1920, 34x44cm, door Samuël De Vriendt, uitgegeven door het Oorlogsblinden-gesticht, Liefdadigheidswerken van H.M. de Koningin. *‘Deze schetsen zijn verkrijgbaar mits ene inschrijving van minstens 25 frank, ten bate van het Gesticht’*, 7, Drève du Duc, Boitsfort-Bruxelles. In drie talen (Frans, Nederlands, Engels) wordt verwoord wat dit kunstproject beoogde: enerzijds *‘de gedachtenis te bestendigen aan hen, die in den Wereldstrijd het licht hunner klare ogen voor ’t heil van ’t Vaderland opgeofferd hebben…/… maar ook hoe, dankzij doelmatige heropleiding…/… ze terug gevormd worden tot werkzame burgers, bekwaam om nog in brede mate van levensvreugde te genieten.’*

De titels bij de 12 schetsen benadrukken vooral de leefwereld van de blind geworden militairen. Op de meeste schetsen staat het symbool van hun blindheid afgebeeld ‘de witte wandelstok’: Duisternis(1) Wapenbroeders en broeders in ’t lijden (2) Stille Zorg (3) Het vogeltje (4) Het concert (5) Tijdverdrijf (6) Moeders bezoek (7) Het vriendinnetje (8) De borstelmaker(9) De mandenmaker(10) Aan ’t breien (11) Onder Hare hoede(12).

De Koningin, de blinde en de kunstenaar. In de laatste tekening van een blinde man met als titel *"Onder Hare hoede"* schetst de kunstenaar op de achtergrond een vrouwelijke figuur. Zou dit het portret kunnen zijn van Koningin Elisabeth die de beschermvrouw was van dit project? En wie is de blinde persoon die hier model stond? Onverwacht vonden wij het antwoord op deze vraag in het recent bekroonde werk van *Valentin Degrande over Assebroek(Brugge) tijdens 1914-1918. De auteur reconstrueert er het levensverhaal (p.259-265) van de blinde oorlogsinvaliede Reinold (Raymond) Haesebroeck (1892-1951). De zwartste dag uit zijn leven was 24 oktober 1917 toen hij blind geslagen werd bij Diksmuide door granaatscherven. Hij werd erkend als nummer 1 van het Nationaal Verbond van Oorlogsinvalieden. Zijn hele verdere leven bleef hij bevriend met Koningin Elisabeth in briefwisseling en met bezoeken op het paleis. Als blijk van haar medeleven en sympathie met de oorlogsblinden ontving Raymond een map met een achttal (sic) schetsen van oorlogsverminkten, getekend door kunstenaar Samuël De Vriendt, zelf een frontsoldaat (p305). Op verzoek van Koning Albert duidde Raymond op 10 november 1922 de Onbekende Soldaat aan. Waarom zou Koningin Elisabeth aan deze blinde man deze tekeningen gegeven hebben?

*Valentin Degrande, **Assebroek 1914-1918. Het leven zoals het was tijdens vier jaar Duitse bezetting, Brugge.** Eigen beheer, 2014, 310 blz. Op 6 oktober 2018 werd de "Levend archiefprijs" van het Stadsarchief Brugge aan dit werk toegekend. Proficiat.

Twee tentoonstellingen over Joe's Kunst

Nog te bezoeken tot 31 dec. 2018

Museum aan de IJzer, Diksmuide

Vraag naar Peter Verplancke als veilige gids. Hij neemt u mee in zijn verhaal over de grafische kunst van Joe English die doorheen de tijd duizenden Vlamingen inspireerde. Aan de hand van tientallen tekeningen van Joe legt hij uit hoe een collectief geheugen tot stand komt. Reeds in de titel van de tentoonstelling komt dit tot uiting: *'Van inspirerende kunst tot propaganda'*. Wij kwamen op bezoek met 17 vrienden-senioren van Spermalie–De Kade uit Brugge. De groep mag immers niet te groot zijn om in de kunst van Joe binnen te treden. Zo krijgt ook elke deelnemer de gelegenheid om de delicate tekeningen van nabij te bekijken. Peter's verhaal start in de begraafplaats bij de Paxpoort en aan de voet van het witte kruis dat geplant staat in de ruïnes van de IJzertoren. Vandaar wandelden wij over de 'via Dolorosa' naar de tentoonstelling op de eerste verdieping.

De eerste tekening is reeds een verrassing: het originele portret dat Joe English tekende in 1911 voor Firmin Deprez. Het wordt hier voor het eerst tentoongesteld. Dit portret van Firmin als jonge student te Leuven is een belangrijk document in hun biografie. Het bewijst dat beiden elkaar persoonlijk goed kenden. Toen Firmin sneuvelde in 1916 was het dan ook niet te verwonderen dat Joe een ontwerp tekende voor het grafzerkje van de studentenleider, het Heldenhuldezerkje. Door hun verspreiding werden ze ook een belangrijk propaganda-middel in de Vlaamse Beweging. Elementen van het oorspronkelijke ontwerp (Keltisch kruis, AVV-VVK, blauwvoet) worden tot op vandaag in vele variaties overgenomen.

Op een analoge wijze kan men bij elke tekening van Joe het verhaal doortrekken. Van de *'Storm op zee'* voor de studenten-tijdschriften en het briefpapier, over de humoristische tekeningen van de oorlogskrant *"De Belgische Standaard"*, via zijn Iers-Vlaamse O.L.Vr. aan de IJzer in het (gecensureerde) *"Gebedenboek"* voor de Vlaamse soldaten. Met zijn geëmancipeerde *'Vlaamse Marianne'* die de leiding neemt bij de bevrijding uit de loopgraven, tot op de tientallen affiches voor de IJzerbedevaarten en de koperen platen die de eerste IJzertoren hielpen financieren. Ook het Nederlandstalige handboek van Dr. Frans Daels *"Voor Moeder en zuigeling"* geïllustreerd met de vele tekeningen van Joe dat aan de R.U.Gent zou gebruikt worden tot na de tweede wereldoorlog.

Boeiend in het verhaal van Peter is de link die gelegd wordt met de tentoonstelling in Veurne. Terecht hangt het portret -olieverf op doek- dat Joe schilderde voor Marie Belpaire, centraal in deze ruimte. Zij bemiddelde tijdens WO I bij het koningshuis zodat Joe zowel in De Panne als in Veurne, kon werken als officiële kunst-schilder van het Belgisch leger. Een passage in het leven van Joe die door de propaganda in het Interbellum werd 'vergeten'.

Landhuis – Stadhuis, Veurne

Bent u geïnteresseerd in het dagdagelijks leven van een kunstschilder aan het front? Bent u benieuwd om te vernemen wat het verhaal is achter een kunstwerk? Meent u dat de zakelijke gegevens zoals de afmetingen, de drager of de kwaliteit van de verf van een schilderij ook belangrijke info zijn? Wilt u graag de plaats innemen van waaruit Joe English zijn portretten schilderde van de gekwetste Stad Veurne?

Vraag dan aan de stedelijke dienst van cultuur en toerisme om begeleid te worden door Brigitte Boeve, regiogids in de stad Veurne. Zij schreef haar eindwerk over Joe's verblijf in Veurne tijdens WO I: *"Veurne! laatste halte van Joe English"*. Op basis van haar scriptie werd een geïllustreerde wandelgids van 8 pagina's samengesteld. Bij de aanvang van de gidsbeurt geeft zij een inleiding bij de schilderijen, zo vormen het Leven en werk van Joe English de rode draad bij uw bezoek aan deze tentoonstelling. Daarna volgt de wandeling (2,1 km) via de verschillende locaties komen de schilderijen en tekeningen van Joe terug tot leven.

Wat is nu het unieke van deze tentoonstelling? Het is de eerste keer dat zoveel teken- en schilderwerk van Joe over Veurne te bewonderen is in één ruimte. Niet alleen zijn werk voor de Artistieke afdeling van het Belgisch leger maar ook zijn vrij werk zoals hij deze stad beleefde. Vervolgens wordt duidelijk waarom Joe's werk door Marie Belpaire *"de Mystische Stad"* werd genoemd. Hij visualiseerde niet alleen de schade van de bombardementen maar ook de schoonheid ervan. Zijn typische schilderstijl maakt ons gevoelig voor het gegeven dat een stad kan gekwetst worden in zijn/haar persoonlijkheid. Tenslotte is het ook een unieke gelegenheid gegidst te worden door een bewoonster van Veurne die de ziel van de stad kent en verwoordt hoe Joe zich moet gevoeld hebben in dit verlaten oord tijdens WO I.

Natuurlijk is er ook aandacht voor het grafisch werk van Joe voor dokter Frans Daels in het College, zoals bij het samenstellen van de gasmaskers, het boek *"Moeder en zuigeling"*, het Heldenhuldeproject, tekeningen voor het SKVH en het tijdschrift *"Ons Leven –Hoogstudent"*. Het is tevens een verwijzing naar de tentoonstelling te Diksmuide. In Veurne wordt het duidelijk dat Joe niet alleen een talentvolle graficus was maar ook een professionele kunstschilder. '*Het werk van Joe English toont aan hoe oorlogskunst ook mooi en troostend kan zijn'* (Brigitte B.)

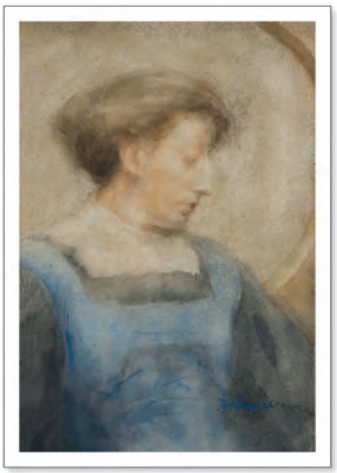
VRIENDEN VAN DE VZW JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Al gedacht aan de komende feestdagen? Waarom geen prachtige kunstkaarten van Joe gebruiken om uw wensen te sturen aan familie en vrienden.

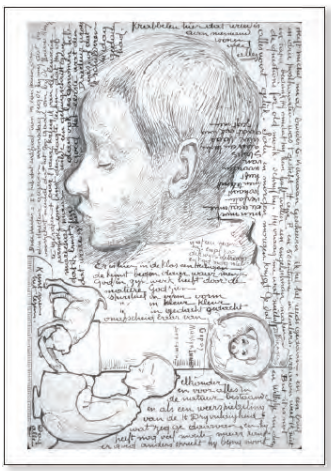

Dubbel gevouwen wenskaarten of prentbriefkaart met pentekening: 2 € per kaart

bestellingen vanaf 7 ex.	= 14€ + port 3€
vanaf een bestelling van 12 ex.	= 24€ port inbegrepen
‘Joe’s kunst’, catalogus	= 20€ port inbegrepen
‘Henry English, een Vlaamse Ier in Brugge’	= 15€ + port 3€